

TEMEL YETENEK TESTİ 11-17'NİN REHBERLİK AMAÇLARI İLE KULLANILMASINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE BAZI ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Doç. Dr. Nizamettin KOÇ*

GİRİŞ

Bireyi (öğrenciyi) tüm eğitim-öğretim etkinliklerinin merkezinde gören çağdaş eğitim uygulamalarında öğrencilerin; a) ilgililer tarafından ayrıntılı bir biçimde tanınması, b) kendilerinin kendilerine tanıtılması, optimal gelişmeler sağlamanın temel koşulları olarak kabul edilmektedir.

Eğitimin evrensel hedeflerinden birisi de bireylerin isabetli "karar verme gücü"nü geliştirmektir. Böylelikle, "bireyin kendini gerçekleştirmesi" çerçevesinde; kendini tanınmasına, kontrol etmesine ve gelişimine uyan kararlar vermesine yardımcı olmayı amaçlayan *Eğitimde Psikolojik Hizmetler* (rehberlik) ile ilgili uygulamalarda, psikolojik ölçme araçlarından geniş bir biçimde yararlanma gereği ortaya çıkmaktadır.

Bu makalenin ilk kısmında, ortaöğretim kademesindeki okullarda öğrencilere götürülen rehberlik hizmetleri çerçevesinde kullanılan bir psikolojik ölçme aracı olarak Temel Yetenek Testi (T.Y.T.) 11-17'nin, ana hatları ile kısa bir tanımı yapılmıştır. İkinci kısmında testin; *güvenirliliğine*, üçüncü kısmında da *geçerliliğine* ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Makalenin son kısmında ise bu testin ülkemizde, rehberlik amaçları ile kullanımında karşılaşılan temel sorunlar belirlenerek bu sorunların çözümüne yönelik bazı pratik öneriler ele alınmıştır.

A. Temel Yetenek Testi 11-17'nin Tanımı

Amerika Birleşik Devletlerinde geliştirilen bu test, "Çok Faktörlü Zekâ Kuramı"nın ileri gelen temsilcilerinden birisi olan L.L. Thurstone'un 1930-1940 yılları arasında Çoklu Faktör Analizi (Multi-Factor Analysis) adı verilen istatistiksel teknikleri kullanmayı içeren yoğun deneysel çalışmalarının sonuçlarına dayanmaktadır. Thurstone, "Faktör

* Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü Öğretim Üyesi.

Analizi Tekniği" ile yaptığı bir çok deneysel çalışmalar sonucunda genel yeteneği (zekâ) oluşturan ve "Temel Zihin Yetenekleri" diye nitelendirdiği faktörleri büyük ölçüde birbirinden bağımsız hale getirmeyi başarmıştır. Böylelikle ilk Çok Faktörlü Yetenek Testini 1938 yılında "Tests For Primary Mental Abilities" adı altında yayınlamıştır (Crorbach, 1970, s. 325-327). İlk yayınlanışından sonra geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin olarak yapılan araştırmaların bulgularına ve alanın otoritelerinin eleştirilerine dayanılarak A.B.D. de bir çok kez revize edilen test daha sonraki baskılarında "SRA Primary Mental Abilities" adını almıştır (Anastasi, 1968, s. 335-336). 5-7, 7-11, ve 11-17 yaş grupları için olmak üzere üç ayrı formu olan Temel Yetenek Testleri her yaş seviyesinde beş zihinsel faktörü (yeteneği) ölçen alt testlerden oluşmaktadır. Bu faktörlerden sadece ikisi her üç yaş seviyesi için ortak olup, bunlar *Kelime* ve *Şekil Kavrama* yeteneklerini ölçen alt testlerdir. 7-11 ve 11-17 yaş seviyesindeki öğrencilere uygulanabilen formları yukarıdakilere ek olarak *Muhakeme* ve *Sayı* yeteneklerini ölçen alt testleri içermektedir. 11-17 yaş seviyesindeki öğrencilere uygulanan formunun içerdiği beşinci alt test ise *Kelime Çağırışımı Testi*'dir. Değişik yaş seviyelerinde uygulanan formların içerdiği bazı alt testler aynı ismi taşımakla birlikte, bu alt testlerde yer alan soru türleri yaş seviyelerine göre farklılıklar göstermektedir.

Temel Yetenek Testlerinin 11-17 yaşları arasındaki öğrencilere uygulanan formu'nun dilimize adaptasyonu 1952'de yapılmış ve 1953 yılında başlamak üzere belirli okullara öğrenci seçme programlarında yaygın olarak kullanılmıştır. T.Y.T. 11-17'nin Türkiye'deki kullanışına ilişkin olarak, normlarını, geçerlik ve güvenilirlik katsayılarını belirleyen basılı bir kaynağa rastlanmamaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı Plânlama-Araştırma ve Koordinasyon Dairesi Rehberlik Bölümü'nce 1974 yılında başlatılan, "Rehberlikte Kullanılacak Psikolojik Araçların Geliştirilmesi" adı altında yürütülen bir proje çalışmasında bu testin de ele alındığı, Türkiye'de rehberlik çalışmalarında kullanılabilirliği çerçevesinde adaptasyonu, geçerliği ve güvenilirliği açısından geliştirme çalışmalarına girildiği, basılı bir kaynaktan belirtilmektedir (M.E.B., 1974, s. 85-86). Ancak, bu çalışmaların sonuçlarını belirleyen basılı bir kaynağa rastlanmamaktadır.

Bir hız testi olan T.Y.T. 11-17'nin içerdiği alt testler şunlardır:

- a) Şekil Kavrama Testi,
- b) Kelime Testi,
- c) Muhakeme Testi,

d) Sayı Testi,

e) Kelime Çağırışımı Testi.

Aşağıda önce bu alt testler hakkında kısa açıklamalar yapılmış, sonra da testin tümünün ve alt testlerinin geçerlik ve güvenilirliklerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

a) **Şekil Kavrama Testi:** Çeşitli şekillerin uzamdaki durumlarını ve ilişkilerini görebilme, göz önünde canlandırabilme yeteneğini ölçen maddelerden oluşmaktadır. Beş dakikalık bir süre tanınan bu test 20 adet şekil dizisini içermektedir. Öğrenciden, her şekil dizisinin başında verilen şekle benzeyen şekil'i belirli bir esas çerçevesinde dörder seçenekli dizilerden seçmesi istenmektedir. Şekil Kavrama Yeteneği ile geometri, trigonometri gibi daha çok çeşitli şekiller arasındaki ilişkileri görme ve anlamayı gerektiren derslerdeki akademik başarı arasında bir ilişkinin olduğu kabul edilmektedir (Buros, 1965, s. 1048).

b) **Kelime Testi:** Kelimelerle ifade edilen fikirleri, diğer bir deyişle, sözel anlama ve iletişim yeteneğini ölçmektedir. 35 maddelik kelime dizilerinden oluşan bu test için dört dakikalık bir süre tanınmaktadır. Bu test ile ölçülmesi amaçlanan sözel anlama yeteneğinin, özellikle Edebiyat ve Yabancı Diller gibi daha çok söze dayalı derslerde olmak üzere lisede okutulan bütün derslerdeki akademik başarı ile oldukça yüksek kabul edilen ilişkilerinin olduğu saptanmıştır. Örneğin, 120 kişilik lise öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada, öğrencilerin Lise I. ve II. sınıflarda okutulan bütün akademik derslerdeki iki yıllık Toplam Başarı Not Ortalamaları ile Kelime Testi'nden aldıkları puanlar arasındaki korelasyon 0.60 olarak saptanmıştır. Aynı araştırmada Kelime Testi Puanları ile İngilizce dersindeki iki yıllık başarı not ortalamaları arasındaki korelasyon 0.60 ve Fen Bilimleri derslerindeki ise 0.66 olarak bulunmuştur (S.R.A., s. 12).

c) **Muhakeme Testi:** Uslamlama (reasoning) yeteneğini ölçmektedir. Bir sisteme göre dizilmiş olan harfleri içeren 30 maddeden oluşmaktadır. Test için on dakikalık bir süre tanınmaktadır. Öğrenciden, her harf dizisini belli bir sisteme göre tamamlayan harfi, dizinin sonundaki cevap seçenekleri arasından seçmesi istenmektedir. Bu test ile ölçülen uslamlama yeteneğinin lise programında okutulan akademik derslerdeki başarı ile oldukça yüksek kabul edilen ilişkilerinin olduğu çeşitli araştırmalarla ortaya konmuştur. 1958 yılındaki orijinal el kitabında, lise programında okutulan çeşitli derslerdeki akademik başarı notları ile Muhakeme Testi'nden elde edilen puanlar arasındaki ilişkileri saptan-

maya yönelik bir çok araştırmanın bulguları özet tablo halinde verilmektedir. Muhakeme Testi puanları ile Lisedeki Toplam Akademik Başarı Not Ortalamaları arasında saptanan korelasyon katsayıları için ortanca değer 0.46'dır (S.R.A., s. 13).

d) **Sayı Testi:** Basit aritmetik problemleri hızlı ve doğru olarak çözebilmek yeteneğini ölçen on dakikalık bir testtir. Bu test ikişer basamaklı dört sayının toplanmasını gerektiren 49 maddeden oluşmaktadır. Tanınan süre içinde bu sayıların toplam sonuçların belirtilen yerlere yazılması istenmektedir. Bu test ile ölçülen sayılarla işlem yapma becerisi ile Matematik, Fizik, Kimya gibi derslerdeki başarı arasında ilişkiler bulunmaktadır. Sayı ve Muhakeme alt testlerinden elde edilen puanlar beraberce lisede okutulan Fen Bilimleri derslerindeki akademik başarı için iyi bir kestirici (prediktör) olarak kullanılabilir (Buros, 1965, s. 1049). Lise öğrencileri üzerinde ve A.B.D. de yapılan bir çalışmada, öğrencilerin Lise I. ve II. sınıflarda okutulan Fen Bilimleri Derslerindeki Başarı Not Ortalamaları ile Sayı Testi'nden elde ettikleri puanlar arasında 0.47 ve 0.52 değerleri arasında değişen korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Aynı çalışmada, bu testten elde edilen puanlarla Lise I. ve II. sınıflarda okutulan bütün akademik derslerdeki iki yıllık başarı not ortalamaları arasındaki korelasyon ise 0.51'dir (S.R.A., s. 12).

e) **Kelime Çağrışımı Testi:** Kolay yazma, konuşma ve çağrışım yeteneğini ölçen bir testtir. Bu testte, beş dakikalık bir süre içinde, verilen belirli bir harfle başlayan ve mümkün olduğu kadar çok sayıda kelime yazılması istenmektedir. Bu alt testten elde edilen puan yalnız başına lisede başarı için iyi bir kestirici (prediktör) olamamaktadır. Ancak, Kelime Çağrışımı Testi'nin, yukarıda belirlenen dört alt test ile ölçülemeyen belirli zihinsel fonksiyonları ölçtüğü ve diğer alt testlerden elde edilen puanlarla birlikte kullanıldığında, zihinsel yeteneklerine göre öğrencileri gruplamada geçerli sonuçlar verdiği kabul edilmektedir (S.R.A., s. 1).

Yukarıda kısaca tanıtılmaya çalışılan Temel Yetenek Testi 11-17 bir hız testi olup, açıklamaları için gerekli süre de dahil olmak üzere 50-60 dakikalık bir süre içinde uygulanabilmektedir. Yurdumuzdaki kullanımına ilişkin olarak testin tümünün ve içerdiği alt testlerin geçerlik ve güvenilirlik katsayıları ile normlarını belirleyen bir yazılı kaynak henüz oluşmamış olmakla birlikte, 1953 yılında başlamak üzere çeşitli okullara öğrenci seçme programlarında kullanılmakta oluşu bu testin ilgililere bazı amaçlar için geçeli ve güvenilir bulunduğunu bir

ölçüde kanıtlamaktadır. Ayrıca, Lise I. sınıf öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada kullanılmasından elde edilen bulgular da bu testin ülkemizdeki kullanımına ilişkin güvenilirliği yönünde bazı ipuçları vermektedir. Söz konusu araştırma çerçevesinde, testin dört ay ara ile yapılan iki uygulamasından her test için hesaplanan ortalama ve standart sapmaların; Şekil Kavrama ve Kelime Çağırımı Testleri dışında, birbirine çok yakın olduğu saptanmıştır. Araştırmacı bu bulgusuna dayanarak özellikle Kelime, Muhakeme ve Sayı alt testlerinin güvenilirliklerinin kabul edilebilir bir düzeyde olduğunu belirtmektedir (Ülkü, 1976, s. 91). Yine bu testin, lise son sınıf öğrencileri üzerinde yapılan bir diğer araştırma çerçevesinde kullanılmasından elde edilen bulgular, bu testin geçerliğine ilişkin bazı ipuçları vermektedir. Bu araştırmanın, Edebiyat ve Fen Kolu'ndaki öğrencilerin, ölçülen yetenekleri bakımından karşılaştırılmasına ilişkin bulguları, T.Y.T. 11-17'nin liselerde Edebiyat ve Fen kol'ündeki öğrencileri ayırtetmede kullanılabilir bir test olduğunu göstermektedir (Koç, 1981).

Aşağıda, T.Y.T. 11-17'nin güvenilirliği ve geçerliğine ilişkin teknik bilgilere yer verilmiştir. Verilen bilgilerden de anlaşılacağı üzere bu teknik bilgiler, testin geliştirildiği A.B.D. de yapılan araştırmaların ürünü olarak elde edilen veriler olup, bu testi ülkemizde kullanma durumunda olanlara veya bu test üzerinde teknik çalışmalar yapmak isteyenlere destekleyici bilgiler sağlayabilir.

B. Temel Yetenek Testi 11-17'nin Güvenirliği

Temel Yetenek Testi 11-17'nin lise öğrencilerine belirli zaman aralıkları ile uygulanmasından ve Spearman Brown Formülü kullanılarak yapılan güvenilirlik çalışmalarında testin tümünün ve içerdiği alt testlerin güvenilirliklerinin oldukça yüksek olduğu saptanmıştır. Tablo 1, testin A.B.D. de lise öğrencilerine yarım öğretim yılı ara ile uygulanmasından elde edilen sonuçlara Spearman Brown Formülü uygulanarak, iki ayrı çalışmada hesaplanan güvenilirlik katsayılarını göstermektedir.

Tablo 1'de görüldüğü gibi, Temel Yetenek Testi'ni meydana getiren alt testlerin güvenilirlik katsayıları oldukça yüksektir. Diğer yandan testin bir ve dört hafta aralıkla Test-Tekrar Test Yöntemi ile elde edilen toplam puanlar arasındaki korelasyonların 0.83-0.95 değerleri arasında değişmekte olduğu saptanmıştır (Buros, 1972, s. 1065).

C. Temel Yetenek Testi 11-17'nin Geçerliği

Temel Yetenek Testi 11-17'nin geçerliği ile ilgili olarak A.B.D. de yapılan çalışmalarda genellikle, bu testten elde edilen puanlar ile;

Tablo 1. Temel Yetenek Testi 11-17'nin İçerdiği Çeşitli Alt Testlerin Güvenlik Katsayıları

Alt Testler	Güvenlik Katsayıları	
	N = 500	N = 104
Kelime Testi	.92	.94
Şekil Kavrama Testi	.96	.96
Muhakeme Testi	.93	.87
Sayı Testi	.89	.95
Kelime Çağırışımı Testi	.90	—

Kaynak : Science Research Associates. *Manual For The SRA Primary Mental Abilities, Ages 11 to 17* (Third Edition : Chicago : 1958), s. 7.

- Lisede okutulan derslerdeki Toplam Başarı Not Ortalamaları (Grade Point Average),
- Çeşitli ders ya da derslerdeki başarı notları,
- Benzer zihinsel faktörleri ölçen yetenek ya da standart başarı testlerinden elde edilen puanlar,

arasındaki ilişkiler saptanmıştır.

Lisede okutulan derslerden alınan başarı notları ile Temel Yetenek Testi'nden elde edilen puanlar arasındaki korelasyonları saptamaya yönelik olarak yapılan geçerlik çalışmaları, lisedeki Toplam Başarı Not Ortalamaları ile T.Y.T. 11-17'nin bazı alt testlerinden ya da belirli alt testlerin kombinasyonundan elde edilen puanlar arasında 0.42-0.73 değerleri arasında değişen korelasyon katsayıları hesaplanmıştır (S.R.A., s. 12). Kelime, Muhakeme ve Sayı alt testlerinden elde edilen puanların lisede okutulan çeşitli derslerdeki ve bütün derslerdeki Toplam Akademik Başarının iyi bir kestiricisi (prediktörü) olabileceği testin 1958 yılında basılmış olan el kitabında verilen çeşitli araştırma bulguları ile kanıtlanmaktadır. Sadece Muhakeme alt testinden elde edilen puanlar ile lisede okutulan çeşitli derslerdeki başarı notları arasındaki korelasyonların 0.26 ile 0.47 arasında olduğu; lise öğrenimi boyunca okunan bütün akademik derslerdeki Toplam Başarı Not Ortalamaları ile Muhakeme Testi puanları arasındaki korelasyonların da 0.43 olduğu saptanmıştır (S.R.A., s. 13). Lisedeki akademik başarının en iyi kestiricisi olan iki alt testin ise Kelime ve Muhakeme alt testleri olduğu belirtilmektedir (S.R.A., s. 1).

T.Y.T. 11-17'nin geçerliği ile ilgili olarak yapılan çalışmalarda, öğrencilerin bu testten elde ettikleri puanlarla, lisede okutulan derslerdeki akademik başarının ölçülmesi amacı ile hazırlanan Standart Başarı Testlerinden elde ettikleri puanlar arasındaki ilişkiler saptan-

mıştır. Örneğin, 100 kişilik lise 10. sınıf öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada, öğrencilerin standart bir başarı testinden aldıkları puanlarla;

- Kelime Testi Puanları arasında 0.59 ile 0.64,
- Sayı Testi Puanları arasında 0.45 ile 0.51,
- Muhakeme Testi Puanları arasında 0.52,
- Kelime Çağrışımı Testi Puanları arasında 0.32,

olmak üzere geçerlik katsayıları hesaplanmıştır (S.R.A., s. 11).

T.Y.T. 11-17'nin geçerliğini belirlemeye yönelik yapılan çalışmalarda bir diğer yol olarak, öğrencilerin bu testten elde ettikleri puanlarla, benzer zihinsel faktörleri ölçen diğer bazı yetenek testlerinden aynı öğrencilerin elde ettikleri puanlar arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Tablo 2, T.Y.T. 11-17 ile benzer zihinsel faktörleri (yetenekleri) ölçen alt testlerden oluşan Iowa Eğitsel Gelişim Testleri (Iowa Tests Of Educational Development) arasındaki korelasyonları göstermektedir.

Tablo 2. Temel Yetenek Testi Puanları İle İOWA Eğitsel Gelişim Testleri Puanları Arasındaki Korelasyonlar (N = 206)

İOWA Eğitsel Gelişim Testleri	Temel Yetenek Testleri					
	Kelime Testi	Şekil Kavrama Testi	Muhakeme testi	Sayı Testi	Kelime Çağrışım Testi	Toplam Test Puanları
1. Temel toplumsal kavramları anlama	.57	.19	.46	.18	.13	.36
2. Tabii bilimlerdeki temel bilgiler	.51	.22	.31	.27	.17	.30
3. Doğru ve uygun irade gücü	.73	.21	.60	.41	.35	.48
4. Sayısal düşünme yeteneği	.42	.29	.32	.30	.14	.46
5. Sosyal bilimlerde okuduğunu anlama yeteneği	.67	.17	.42	.42	.20	.41
6. Tabii bilimlerde okuduğunu anlama yeteneği	.54	.24	.38	.29	.25	.41
7. Edebi konularda okuduğunu anlama yeteneği	.69	.24	.43	.32	.32	.39
8. Genel kelime hazinesi	.73	.13	.49	.29	.23	.42
Toplam Test Puanları	.72	.19	.33	.23	.19	.49

Kaynak: Science Research Associates, *Manual For The SRA Primary Mental Abilities, Ages 11 to 17* (Third Edition, Chicago: Science Research Associates, Inc., 1958), s. 10.

Tablo 2'de görüldüğü gibi, Temel Yetenek Testi 11-17'nin alt testlerinden "Kelime" ve Muhakeme" testlerinin, benzer zihinsel faktörleri ölçen Iowa Eğitsel Gelişim Testleri ile yüksek kabul edilebilecek düzeyde ilişkileri vardır. Diğer yandan, her iki testin toplam puanları arasındaki korelasyon da ($r = .49$) bir geçerlik katsayısı olarak oldukça yüksektir.

D. Temel Yetenek Testi 11-17'nin Rehberlik Amaçları İle Kullanımında Karşılaşılan Sorunlar ve Bunların Çözümüne Yönelik Bazı Pratik Öneriler

Bilindiği üzere, bir test uygulaması sonucunda bir bireyin almış olduğu puanı (performansı), diğer bireylerin puanları ile karşılaştırma gereksinimini sıklıkla duyarız (Mehrens, 1973). Başka bir anlatımla, elde ettiğimiz bir ölçme sonucunu yorumlayabilmemiz için bunu bir ölçütle karşılaştırma durumundayız. Bilirli bir psikolojik ölçme aracı uygulaması sonucu elde edilen puanların yorumlanmasında kullanılan ölçüt ya da ölçütler de o teste ilişkin normlar (yaş, cinsiyet, öğrenim düzeyi normları v.b.) olmaktadır.

T.Y.T. 11-17'nin normları (yaş ve cinsiyet), A.B.D. de 11-17 yaşları arasında olup, okula devam eden öğrencileri örnekleyen 40 892 öğrenci üzerinde saptanmıştır. Bu testten elde edilen puanlar, bireylerin grupları içindeki yerlerini "Yüzdelik sıra" türünden belirleyen bireysel "profil"lere dönüştürülebilmektedir (S.R.A., 1958, s. 14).

Ülkemizde, bu testin yapılan uyarlamasının uzun yıllar çeşitli amaçlarla kullanılmasına karşın, diğer teknik niteliklerinin yanı sıra, henüz normlarının da ortaya konmamış olduğu daha önce de belirtilmiştir. Testin normlarının belirlenmemiş olması, özellikle rehberlik amaçları ile kullanılmasında, elde edilen puanların yorumlanmasını güçleştirmektedir. Şöyleki, uygulamada, rehberlik amaçları ile bu testi kullanan uzmanların; a) bireysel uygulamalarda elde ettikleri bir puanı (Toplam Test Puanı veya alt test puanları) yorumlarken neyi ölçüt alacakları, b) grup uygulamalarında elde edilen puanların yorumlanmasında da, genellikle üzerinde uygulama yapılan sınırlı grubun ortaya koyduğu bir standart'ı (ölçütü) esas almak durumunda kaldıkları, gözlenebilmektedir. Özetle, bu testin orijinalinin üzerinde standardize edildiği yaşları temsil eden gruplar için bu testin normlarının ülkemizde henüz belirlenmemiş olması, bu testi uygulayanları sınırlı yorum yapma sorunu ile karşı karşıya bırakmaktadır.

T.Y.T. 11-17'yi diğer amaçlarla kullananların yanı sıra rehberlik amaçları çerçevesinde kullananların, "sonuçları yorumlama" konu-

sunda karşılaştıkları sorunları çözümlenmenin temel yolu; testin ilgili olduğu yaş düzeylerini temsil eden geniş bir grup üzerinde bu testin normlarının saptanmasıdır. Bu öneri, ulusal düzeyde kapsamlı bir plânlama ile birlikte önemli ölçüde maddi olanaklarla desteklenen geniş bir ekip çalışması ile gerçekleştirilebilir. Böylesi kapsamlı bir çalışmayı M.E.G.S.B. nin rehberlik hizmetlerinden de sorumlu olan "Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığı"; halen Rehberlik ve Araştırma Merkezi bulunan İllerimizdeki ilgili uzman ve uzman yardımcılarının ve ilgili üniversite elemanlarından yararlanarak oluşturacağı geniş bir ekiple bir "Proje" çalışması çerçevesinde gerçekleştirebilir. Nitekim, 1981 yılında toplanan X. Millî Eğitim Şûrası'nda, rehberlik hizmetleri çerçevesinde görev alan danışman ve sınıf öğretmenlerinin, Bakanlık Merkez Örgütü'nce desteklenmeleri gerektiği belirtilerek, "Ölçme ve Bireyi Tanıma Araçlarının Hazırlanması" başlığı altında;

a) *Genel Yetenek Testleri*, farklı programlara ilişkin Özel Yetenek Testleri, İlgî Envanterleri, Kişilik Envanterleri ve Gözlem Formları'nın,

b) Ülke çapında, yerleştirme amacına yönelik uygulanmış ölçme programları sonuçları ve bunların türlü programlara göre "NORM"ların, Merkez örgütü'nce sağlanmasını da kararlaştırmıştır. Bu kararların işlerlik kazanabilmesi için, merkez örgütünde bir "PSİKOLOJİK ÖLÇME ARAÇLARI MERKEZİ" kurulması, bu merkezce çeşitli psikolojik ölçme araçlarının geliştirilmesi ve rehberlik merkezlerine gönderilmesi, psikolojik ölçme araçları üzerinde araştırmalar yapılması, öngörülmüştür (M.E.B., 1981, s. 110).

T.Y.T. 11-17'nin kullanımını etkili kılmak için yapılması yukarıda önerilen çalışmaların yanı sıra, bu tür çalışmalar yapılana ve sonuçlanıncaya kadar, bu testten elde edilen sonuçları yorumlamada karşılaşılan güçlükleri bir ölçüde gidermek üzere yararlanılabilecek bazı pratik önerilere aşağıda yer verilmiştir.

Bu makalenin ilk kısımlarında da belirtildiği üzere, T.Y.T. 11-17, ülkemizde, ortaöğretim kademesinde gerçekleştirilen iki ayrı kapsamlı araştırmada kullanılmıştır. Kuşkusuz belirtilen araştırmalar, bu testin normlarını ve diğer teknik özelliklerini (geçerlik ve güvenirliliğini) saptamaya yönelik araştırmalar değildir. Diğer bir anlatımla, söz konusu araştırmalarda bu test; araştırmalarda test edilen denenceler veya cevap aranan sorular ile ilgili veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Ancak, bu araştırmaların bazı yan ürünleri (bulguları); bu testi rehberlik amaçları ile kullanan uygulayıcılar, test sonuçlarını yorumlama konusunda destekleyici bilgiler sağlayabilir. Örneğin, çeşitli sosyo-ekono-

mik düzeylere mensup öğrencileri temsil eden 184 kişilik Lise I. Sınıf öğrenci grubu üzerinde, ÜLKÜ'nün yaptığı araştırmada; (Ülkü, 1976) T.Y.T. 11-17'nin her alt testi için elde ettiği aritmetik ortalamalar, bu testi Lise I. sınıflarda uygulayan bir uzmana sonuçları yorumlama konusunda birer ölçüt olarak destek sağlayabilir. Böylelikle, söz konusu testi bir Lise I. Sınıf öğrencisine uygulayan danışman, öğrencinin her alt testten aldığı ham puanı bir standart puana (örneğin T-Puanı'na) dönüştürerek söz konusu öğrencinin kendi sınıf (veya yaş) düzeyindeki öğrencilere göre, grup içindeki pozisyonu konusunda bir yoruma gidebilir. Aynı şekilde, T.Y.T. 11-17'yi Lise III. sınıfa devam eden bir öğrenciye uygulayan bir uzman da, elde ettiği bir ham puanı; yine çeşitli sosyo-ekonomik düzeylere mensup öğrencileri temsil eden 300 kişilik (155 Edebiyat Kolu ve 145 Fen Kolu öğrencisi olmak üzere), bir Lise III. sınıf öğrenci grubu üzerinde KOÇ'un yaptığı araştırmada (Koç, 1981) her alt test için elde edilen aritmetik ortalamalardan yararlanarak, standart puana dönüştürerek, uyguladığı öğrencinin kendi yaş-sınıf (ve kolu'ndaki) düzeyindeki öğrencilere göre, grup içindeki pozisyonu konusunda bir yoruma ulaşabilir.

Yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde, bu testi liselerde rehberlik amaçları ile kullanmak durumunda olanlara, testten elde ettikleri puanları yorumlamada destekleyici bilgi sağlayabileceği düşüncesiyle T.Y.T. 11-17'nin, Lise I. ve III. sınıf öğrencilerinden oluşan iki ayrı geniş örneklemden elde edilen puanların aritmetik ortalama ve standart kaymaların alt testlere göre dağılımı Tablo 3'te özetlenmiştir. Ayrıca, birinci lise I. sınıf öğrencisi, diğeri de lise III. sınıf öğrencisi olmak üzere iki ayrı öğrencinin; bu testin alt testlerinden aldıkları ham puanların karşılığı olan standart puanlar (T-Puanları) Tablo 3'ten yararlanarak belirlenmiş ve aşağıda verilmiştir. Daha sonra ise, örnek olarak verilen iki öğrencinin aldığı puanların profile dönüştürülmüş biçimleri Profil I ve Profil II'de gösterilmiştir.

Örnek: 1

Bir Lise I. Sınıf Öğrencisi'nin; T.Y.T. 11-17'nin alt testlerinden aldığı ham puanlar ve bunların karşılığı olan T-Puanları:

Alt Testler	Ham Puanlar	T-Puanları
Şekil Kavrama Testi	13	63
Kelime Testi	20	54
Muhakeme Testi	18	55
Sayı Testi	32	45
Kelime Çağırışımı Testi	45	66

Örnek 2.

Bir Lise III. Sınıf (Edebiyat Kolu) öğrencisinin; T.Y.T. 11-17'nin alt testlerinden aldığı ham puanlar ve bunların karşılığı olan T-Puanları:

Alt Testler	Ham Puanlar	T-Puanları
Şekil Kavrama Testi	15	64
Kelime Testi	26	55
Muhakeme Testi	23	60
Sayı Testi	40	50
Kelime Çağrışımı Testi	50	57

Tablo 3. Temel Yetenek Testi 11-17'nin Lise I. Sınıflar (1) ile Lise III. Sınıflara (2) Uygulanmasından Elde Edilen Puan Dağılımlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Kaymalarının Sınıflara, Lisedeki Kollara ve Alt Testlere Göre Dağılımı

Alt Testler	Madde Sayısı	Lise I. Sınıflar		Lise III. Sınıflar			
		(N = 184)		Edebiyat Kolu (N = 155)		Fen Kolu (N = 145)	
		\bar{X}	SK	\bar{X}	SK	\bar{X}	SK
Şekil kavrama testi	20	6.37	5.00	7.66	5.17	11.28	5.85
Kelime testi	35	17.25	6.39	23.13	5.53	23.79	4.77
Muhakeme testi	90	14.99	6.15	17.36	5.59	19.45	5.16
Sayı testi	49	36.14	8.67	39.13	6.42	40.52	5.83
Kelime çağrışımı testi	—	35.84	5.85	44.66	7.69	46.10	8.01
Toplam test puanları	—	—	—	131.20	18.92	141.14	17.53

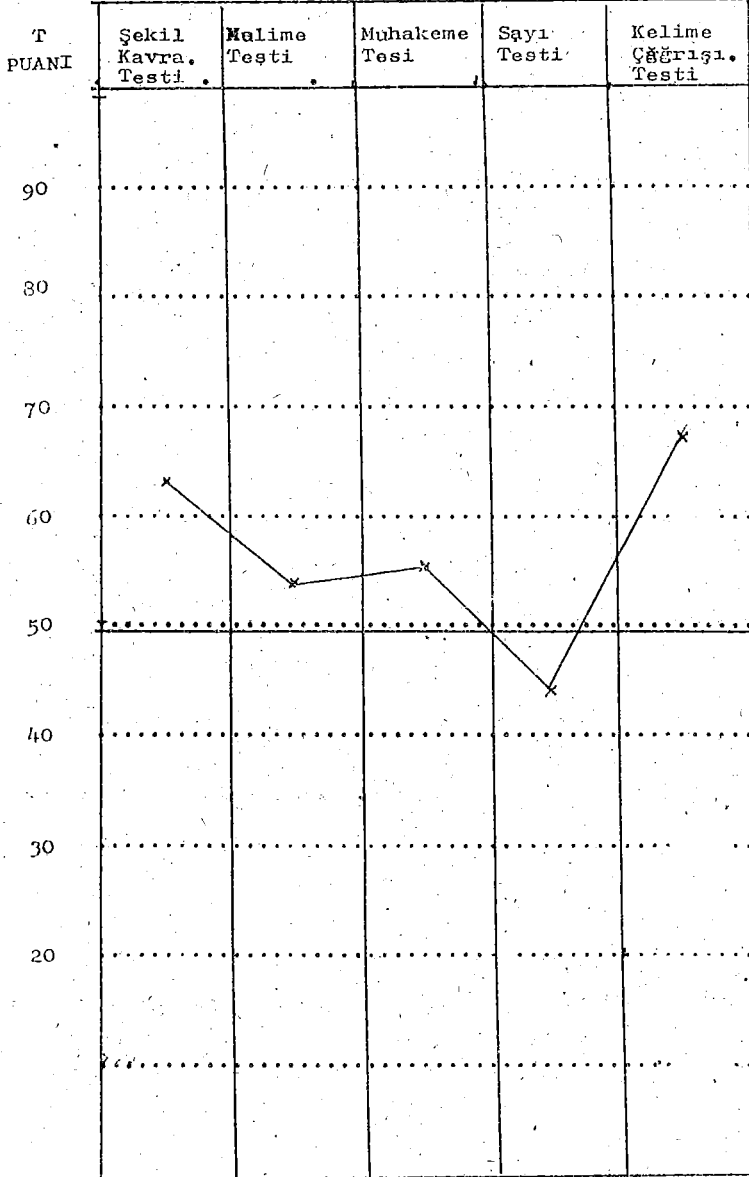
Kaynaklar: 1 Sirâl Ülkü. "Lise I. Sınıflarda uygulanan Bir Grup Rehberliği Programının Yönelme Açısından Etkililiğinin Araştırılması", *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 1976, s. 198-199.

2 Nizamettin Koç. *Liselerde Öğrencilerin Akademik Başarılarının Değerlendirilmesi Uygulamalarının Etkililiğine İlişkin Bir Araştırma*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, No: 104, 1981 (Bu Kaynağın 187. ve 188. Sayfalarındaki Tablo 41 ve Tablo 42 ile 217. Sayfadaki Tablo IX'dan Yararlanılarak Düzenlenmiştir).

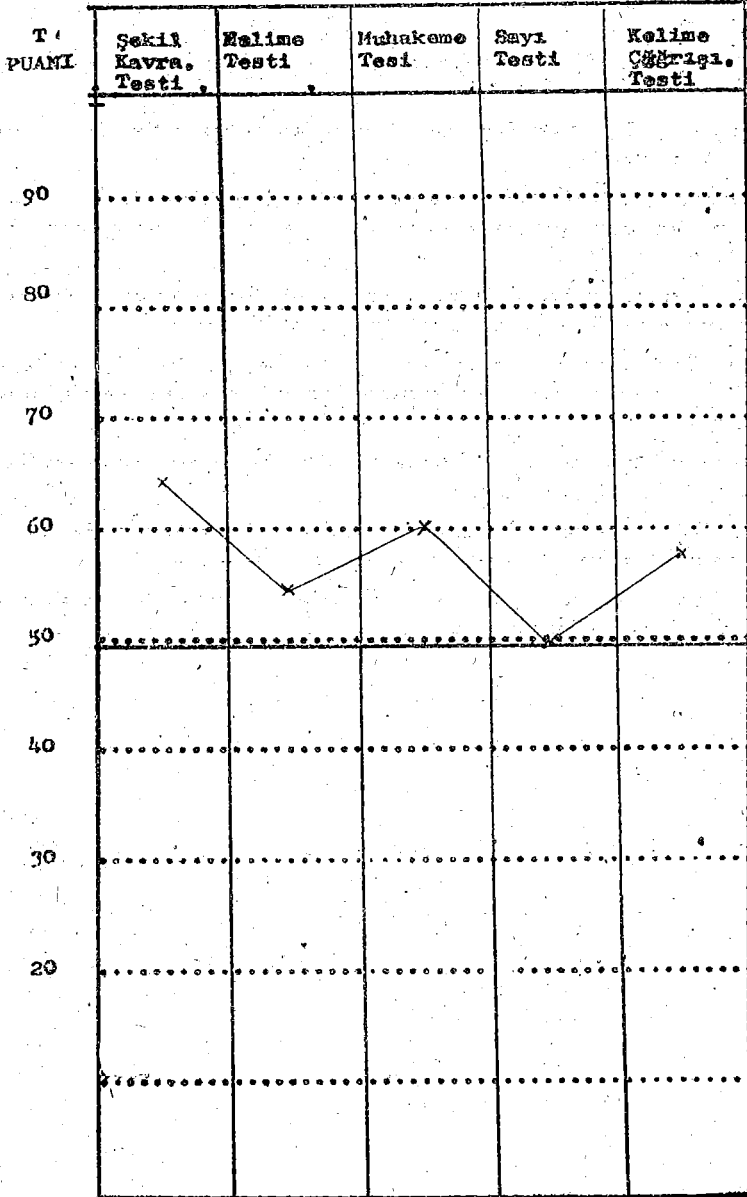
Profil I ve Profil II'yi bir uygulayıcı daha da kullanışlı hale getirebilir. Şöyleki; profilin sağ kısmına belirli ham puanların (veya standart puanların) karşılığı olan yüzdelerle sıraları da belirleyen bir sütun ekleyebilir. Böylelikle test ettiği bireylerin her alt teste göre, kendi grupları içindeki pozisyonlarını daha net bir biçimde görmelerine katkıda bulunabilir.

PROFİL: 1

YETENEK PROFİLİ

PROFİL: 2
YETENEK PROFİLİ

KAYNAKLAR

- Anastasi, Anne.,** *Psychological Testing.* Üçüncü Baskı. New York: The Macmillan Publishing Co., Inc., 1968.
- Buros, Oscar Krisen., (Ed.)** *The Sixth Mental Measurements Yearbook.* New Jersey: The Gryphon Press, 1965.
- Buros, Oscar Krisen., (Ed.)** *The Seventh Mental Measurements Yearbook.* New Jersey: The Gryphon Press, 1972.
- Cronbach, Lee J.,** *Essentials of Psychological Testing.* Üçüncü Baskı. New York: Harper and Row Publishers, 1970.
- Koç, Nizamettin.,** *Liselerde Öğrencilerin Akademik Başarılarının Değerlendirilmesi Uygulamalarının Etkinliğine İlişkin Bir Araştırma.* Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, No: 104, 1981.
- Mehrens, William A., ve Irvin J. Lehmann.,** *Measurement And Evaluation In Education and Psychology.* New York: Holt, Rinehart And Winston, Inc., 1973.
- Ülkü Sıralı,** "Lise I. Sınıflarda Uygulanan Bir Grup Rehberliği Programının Yönelme Açısından Etkinliğinin Araştırılması", Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 1976.
- Science Research Associates (S.R.A.)** *Manual For The SRA Primary Mental Abilities, Ages 11 to 17.* Üçüncü Baskı. Chicago: 1958.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.** *Milli Eğitimimizin Mayıs 1974 Değerlendirmesi.* Plânlama -Araştırma ve Koordonasyon Dairesi Yayını. Ankara: 1974.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.** *Onuncu Milli Eğitim Şurası: Öneriler, Konuşmalar, Kararlar.* Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1981.